

การบริหารสถานศึกษาบูรณาการศาสตร์ยุคการเปลี่ยนแปลง Administration of Integrated Educational Institutions in the Disruption Era

¹สมศักดิ์ บุญปู้, ²พระมหาสมบัติ ธนปัญญา, ³วรวิทย์ นิตะศิลป์

⁴วานิช สมชาติ และ ⁵นัชชา อมราภรณ์

¹Somsak Boonpoo, ²Phramaha Sombat Dhanapañño, ³Woravit Nithedsilp

⁴Wanich Somchat, and ⁵Natcha Amaraporn

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: woravit.n9@gmail.com

Received January 29, 2024; Revised February 24, 2024; Accepted April 2, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาหลักการบริหารสถานศึกษาเชิงบูรณาการศาสตร์ 2) เพื่อสร้างโมเดลการบริหารในยุคการเติบโตของโลกอย่างฉับพลัน และ 3) เพื่อพัฒนาโมเดลแบบมีส่วนร่วมกับผู้บริหารผ่านระบบออนไลน์ การวิจัยนี้เป็นการนำรูปแบบการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปฏิบัติการกับประชากรกลุ่มเป้าหมาย ระดับผู้บริหารมหาวิทยาลัย จำนวน 3 แห่ง และบุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหารอาชีวศึกษา จำนวน 5 แห่ง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งสิ้น 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจและแบบคำถามการประชุมกลุ่มย่อย และการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาในลักษณะการพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักการบริหารสถานศึกษาเชิงบูรณาการศาสตร์ มี 7 ด้าน ดังนี้ 1. วางแผนโดยใช้วงจร PDCA 2. บริหารองค์การทั้งในแนวดิ่งและแนวนอน 3. การจัดบุคลากรและกระจายอำนาจ 4. การวินิจฉัยสั่งการ 5. การประสานงานกับเครือข่าย 6. รายงานผลการดำเนินงาน และ 7. จัดงบประมาณให้เพียงพอ 2) โมเดลการบริหารสถานศึกษาบูรณาการศาสตร์ยุคการเติบโตของโลกอย่างฉับพลัน ประกอบด้วย 1. กระบวนการบริหารที่ยืดหยุ่น เน้นการกระจายอำนาจ 2. กลยุทธ์การบริหารที่มุ่งเน้นผู้เรียน 3. กระบวนการบริหารที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลสารสนเทศ 4. การจัดสรรทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ และ 5. การประเมินผลการบริหารที่เน้นผลลัพธ์ และ 3) การนำโมเดลการบริหารสถานศึกษาบูรณาการศาสตร์ยุคการเติบโตของโลกอย่างฉับพลัน ไปปฏิบัติ สถานศึกษาควรพิจารณาเงื่อนไขความสำเร็จ 3 ประการ

ประกอบด้วย 1. การคำนึงถึงสภาพแวดล้อมของพื้นที่ 2. ความต้องการของผู้เรียนในชุมชน และ 3. การบริหารอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา; นวัตกรรมศาสตร์; ยุคการเติบโตของโลกอย่างฉับพลัน

Abstract

This research aimed to achieve three objectives: 1) to develop a holistic framework for educational administration; 2) to create a management model for the era of rapid global growth; and 3) to develop a participatory model for administrators through an online system. The research employed a qualitative and action research approach with a target population of 20 participants. These participants included university administrators from three universities, vocational education administrators from five institutions, and other stakeholders. The research instruments used were surveys, focus group questionnaires, and data analysis. Content analysis was used to analyze the data, specifically through descriptive presentation. 1) The seven principles of holistic management for educational institutions: 1. Planning using the PDCA cycle; 2. Vertical and horizontal organizational management; 3. Personnel management and decentralization; 4. Decision-making and command; 5. Network coordination; 6. Performance reporting; and 7. Adequate budget allocation. 2) The holistic management model for educational institutions in the disruption era: 1. flexible management process emphasizing decentralization; 2. learner-centered management strategy; 3. data-driven management process; 4. efficient resource allocation; and 5. outcome-based performance evaluation. 3) Three success factors for implementing the holistic management model for educational institutions in the disruption era: 1. consideration of the local environment; 2. meeting the needs of learners in the community; and 3. quality and efficient management.

Keywords: educational institution administration; integration; disruption

บทนำ

การศึกษาไทยในปัจจุบันเป็นยุคแห่งการเรียนรู้ที่มีการเปิดกว้าง มีหลากหลายรูปแบบให้มนุษย์ได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองอย่างรวดเร็ว โดยการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาในสถานศึกษา เพื่อให้ก้าวทันโลกยุคใหม่ที่ไร้ขอบเขตภายใต้จินตนาการของมนุษย์ที่สร้างขึ้น การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลาจะเห็นได้ว่าสถานศึกษาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษสิ่งที่เป็นและหลีกเลี่ยงไม่ได้คือการพัฒนาการศึกษา

ทั้งทางด้านการบริหารสถานศึกษาการเรียนการสอน สถานแห่งการเรียนรู้ซึ่งนักเรียนทุกคนต้องเข้าไปให้ถึงแหล่งของสังคมการเรียนรู้และใช้เทคโนโลยีที่สร้างให้เกิดคุณค่าและประโยชน์สูงสุดต่อตนเอง (สุทธิศักดิ์ นันทวิทย์ และ สจิวรรณ ทรรพพสุ, 2558) เมื่อพิจารณาถึงการศึกษายุคใหม่ที่เคลื่อนไหวอยู่ในสถานการณ์โลกศตวรรษที่ 21 (21st Century) และการเผชิญหน้ากับวิกฤตโควิด-19 ที่ทำให้โลกและผู้คนต้องหันไปปรับตัวรับความเป็นจริงภายใต้วิถีชีวิตใหม่ ซึ่งเป็นการปรับตัวที่มีนวัตกรรมและเทคโนโลยีในการสื่อสารและความก้าวหน้ายุคใหม่เป็นตัวช่วย และจะมีผลต่อสังคมเศรษฐกิจทั้งระบบ โดยเฉพาะบทบาทของการศึกษาไทยในยุคการเปลี่ยนรัฐบาลจะเป็นการพัฒนาคนให้มีสมรรถนะ (Competency) สนับสนุนให้เกิดเทคโนโลยีวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และนวัตกรรมวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมีส่วนร่วมพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองที่เอื้อต่อการอารยธรรมประเทศ หมายถึง กระบวนการพัฒนาประเทศสู่ความเป็นอารยะหรือประเทศที่เจริญแล้วอย่างครบถ้วนทุกด้านทุกมิติ และทุกองค์ประกอบของสังคม สำหรับการศึกษาเพื่อขับเคลื่อนเข้าสู่ประเทศไทย 4.0 นั้นมีคุณลักษณะดังนี้ ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้, เน้นกระบวนการคิด, พัฒนาสมรรถนะ (ปฏิบัติได้จริง), ผู้เรียนเป็นฝ่ายแสวงหาความรู้เอง, ผู้เรียนผลิตองค์ความรู้และนวัตกรรม, บูรณาการการเรียนการสอนกับสังคม, ผู้เรียนร่วมมือกันทำ และเรียนรู้แบบนักปราชญ์ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2559)

ในยุคของการพัฒนาด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารอย่างก้าวกระโดด ซึ่งนับว่าปัจจุบันมีการพัฒนาด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการพัฒนาในด้านต่างๆ ให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาประเทศในเวทีโลก ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลก ประกอบกับความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ทั้งในส่วนที่เป็นแรงกดดันภายนอก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลก อันเนื่องมาจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) การเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 (The Fourth Industrial Revolution) การดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ 2573 (Sustainable Development Goals: SDGs 2030) ที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบัน รวมทั้งผลกระทบของการเป็นประชาคมอาเซียน และความต้องการกำลังคนที่มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ประกอบกับ แรงกดดันจากภายในประเทศ จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่ส่งผลให้ ประเทศเข้าสู่ สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ในอนาคตอันใกล้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

เมื่อมนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในโลกเป็นสังคมย่อมต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงตลอดทุกยุคทุกสมัย เนื่องจากสังคมมีลักษณะเป็นพลวัต (Dynamic) ที่เคลื่อนไหวตลอดเวลา คำที่ใช้กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งเคยปรากฏและเป็นที่รู้จักกันทั่วไป ได้แก่ ปฏิวัติ ปฏิรูป ปฏิวัติ (Revolution) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมอย่างกว้างขวางแบบหน้ามือเป็นหลังมือ เช่น การปฏิวัติทางการเมืองจากระบอบหนึ่งเป็นอีกระบอบหนึ่ง การปฏิรูป (Reform) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป มีการกำหนดแผนและขั้นตอนการเปลี่ยนแปลง เช่น การปฏิรูปการศึกษา เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีคำที่ใช้กับการเปลี่ยนแปลงทางด้านธุรกิจและ

นวัตกรรม ได้แก่ Transformation และ Disruption Transformation หมายถึง การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงจากสิ่งเดิม โดยการต่อยอดหรือพัฒนาสิ่งใหม่ขึ้นแทน Disruption หมายถึง การหยุดทำสิ่งเดิม เพื่อพัฒนาสิ่งใหม่หรือวิธีการใหม่ หรือแสวงหาโอกาสใหม่ให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม ปัจจุบัน Disruption ได้นำมาใช้ในสังคมเทคโนโลยี (Disruption Technology) อันมีผลกระทบต่อการศึกษาและบทบาทต่อบุคลากรทางการศึกษาในอนาคตด้วย

องค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการเรียนรู้สำหรับประเทศไทยมี 3 ประการ คือ ลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้ บทบาทของผู้สอน และบทบาทของผู้เรียน ในบทบาทของผู้สอนที่จะต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในยุคการศึกษาไทยให้ไปสู่การศึกษาที่มีมาตรฐาน ให้กับผู้เรียนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ต้องมีลักษณะที่ทำให้ผู้เรียนแต่ละคนไม่อยู่เฉย กระตือรือร้น และคิดค้นหาความรู้และคำตอบอยู่ตลอดเวลา (Active Learner) ตามแนวการจัดการเรียนแบบกระตือรือร้น (Active learning) โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยส่งผลทำให้เกิดคำว่า Work-based การจัดการความรู้ (คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ, 2561)

การเปลี่ยนแปลงในยุคการเติบโตของโลกอย่างฉับพลัน (Disruption) ปัจจัยสำคัญคือเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information technology) ได้เข้ามามีบทบาทในทุกวงการ แม้วงการศึกษาก็มีผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงด้วย กล่าวคือ ในการจัดการเรียนการสอนยุคใหม่นั้น นอกจากครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของแนวคิดหลักแห่งวิชาชีพครูและเนื้อหาสาระวิชาที่สอนแล้วยังจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของเครื่องมือที่จะใช้แสวงหาความรู้เพื่อช่วยเติมเต็มความรู้ให้กับผู้เรียนเกิดทักษะ ความรู้ สร้างสรรค์ประสบการณ์ และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหาได้อันจะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนทุกคน ดังนั้นสื่อการเรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นสื่อบุคคล วัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนเทคนิควิธีการล้วนเป็นสื่อกลางที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ได้ง่ายและรวดเร็ว จึงถือเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งที่จะนำความต้องการของครูผู้สอนไปสู่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และที่สำคัญคือครูผู้สอนต้องรู้จักเลือกสรรสื่อการเรียนรู้ที่จะนำไปใช้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด (สมหมาย จันทรเรือง, 2564)

ดังนั้น ในยุคที่ทุกสิ่งกำลังก้าวเข้าสู่โลกดิจิทัลแม้แต่ในระบบการศึกษาก็มีความตื่นตัวในการนำเทคโนโลยีและสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ด้วยเช่นกัน ทำให้เด็ก ๆ หรือนักเรียน นิสิต นักศึกษามีแนวโน้มที่เปลี่ยนไปในด้านพฤติกรรมการศึกษาหรือการเรียนรู้ทดแทน ซึ่งนักวิชาการระบุเกี่ยวกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ว่า “การเปลี่ยนแปลงแนวคิดด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21” อันเป็นการตอกย้ำแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของความรู้ด้านวิชาการการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่ต้อง “ก้าวข้ามสาระวิชา” ไปสู่การเรียนรู้ “ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21” ทำให้การเรียนการสอนในปัจจุบันถูกพลิกโฉมให้ผู้สอนมีบทบาทแค่เพียงช่วยแนะและออกแบบกิจกรรมรวมถึงการสร้างเงื่อนไขที่จะสามารถช่วยให้ผู้เรียนประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของตนเองได้ ซึ่งทักษะด้านการ

เรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะชีวิตและอาชีพ รวมถึงทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี คือความท้าทายอย่างแท้จริงในโลกดิจิทัลนี้ (วิจารณ์ พานิช, 2555)

การบริหารสถานศึกษาบูรณาการศาสตร์ยุค Disruption จึงเป็นความท้าทายสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันของทุกองค์กร ซึ่งการปรับตัวให้เข้ากับยุคนวัตกรรมและเทคโนโลยีนั้นเป็นสิ่งที่ยากมาก คณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญดังกล่าวในการปรับกระบวนการบริหาร ด้วยหลักการบริหารสถานศึกษา พัฒนาหลักการบริหารสถานศึกษาเชิงบูรณาการศาสตร์ และเสนอแนวทางการสร้างโมเดลการบริหารในยุคการเติบโตของโลกอย่างฉับพลันให้ผู้บริหารสถานศึกษานำไปบูรณาการประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักการบริหารสถานศึกษาเชิงบูรณาการศาสตร์
2. เพื่อสร้างโมเดลการบริหารในยุคการเติบโตของโลกอย่างฉับพลัน
3. เพื่อพัฒนาโมเดลแบบมีส่วนร่วมกับผู้บริหารผ่านระบบออนไลน์

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างเครือข่าย

แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Network) นั้น ได้ถูกนำมาอธิบายในมิติของความสัมพันธ์และปรากฏการณ์ทางสังคมมนุษย์มากกว่าการอธิบายในมิติของความสัมพันธ์และความเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่งในเชิงชีววิทยา ตามทัศนะของวิทยาศาสตร์กระบวนการทัศน์ใหม่ โดยเป็นการกล่าวถึงความร่วมมือระหว่างปัจเจกบุคคล กลุ่ม องค์กรที่มีกิจกรรมคล้ายคลึงกันและขยายผลการทำงานหรือแนวคิดไปสู่กลุ่มองค์กรอื่น ๆ โดยผ่านระบบเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน นอกจากนี้ยังได้พยายามอธิบายถึงคุณค่าแห่งความพันธ์ ความเท่าเทียม ความร่วมมือ การต่อสู้ขัดแย้งและการเชื่อมโยงที่เป็นทั้งแนวคิด หลักการ เครื่องมือและวิธีการปฏิบัติที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายร่วมกันของทุกฝ่าย การวิจัยแบบนี้ต้องอาศัยแนวคิดอื่น ๆ ประกอบด้วย แนวคิดที่สำคัญคือ เวที (Arend) และสนาม (Field) ทั้งเวทีและสนามเป็นขอบเขตที่ยืดและหดได้ตามเวลาและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเวทีเป็นพื้นที่ ๆ เล็กกว่าสนามและอยู่ในสนาม เวทีเป็นพื้นที่มีปรากฏการณ์เกิดขึ้น ซึ่งเป็นเรื่องที่เราต้องการศึกษา ส่วนสนามนั้นเป็นขอบเขตพื้นที่ที่ผู้แสดงบนเวทีมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ซึ่งความสัมพันธ์เหล่านั้นมีผลกระทบต่อผู้แสดงและปรากฏการณ์บนเวที (อุทัย ดุลยเกษม, 2537)

แนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับ Disruptive Technology

คณะผู้วิจัยนำเสนอรูปแบบของการ Disruption ที่อ้างอิงจากแนวคิดของ Seba (2016) วิเคราะห์รูปแบบของการ Disruption ของผลิตภัณฑ์หรือบริการใหม่ที่สร้างสรรค์กว่าผลิตภัณฑ์เดิม จัดเป็นรูปแบบซึ่งสามารถสรุปได้เป็น 4 รูปแบบ ดังต่อไปนี้

1. Disruption from below คือ ผลิตภัณฑ์หรือบริการที่มีคุณสมบัติและศักยภาพที่ดีน้อยกว่าในตอนแรก แต่พยายามปรับปรุงคุณภาพขึ้นมาโดยมีเทคโนโลยีเป็นปัจจัยส่งเสริม และด้วยราคาที่ถูกลงทำให้ผู้บริโภคหันใช้ผลิตภัณฑ์หรือบริการนั้นจึงเกิดการ Disruption เช่น Digital Camera

2. Disruption from above คือ การเปิดตัวของผลิตภัณฑ์หรือบริการ ที่มีคุณสมบัติเหนือกว่าผลิตภัณฑ์หรือบริการที่อยู่ในตลาดเดิม แต่ราคาสูงกว่ามาก ในตอนแรกอาจยังไม่ได้รับการนิยมมากนัก แต่การพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีทำให้สินค้าราคาต่ำจนผู้บริโภคสามารถจับต้องได้มากขึ้น จึงได้รับความนิยมและใช้กันแพร่หลายอย่างรวดเร็ว และทำให้ตลาดเดิมถูก Disruption เช่น สมาร์ทโฟน เป็นต้น

3. Big Bang Disruption คือ ผลิตภัณฑ์หรือบริการชนิดใหม่ที่มีคุณสมบัติดีกว่าและราคาถูกลงกว่า ได้มาแทนผลิตภัณฑ์หรือบริการตลาดเดิม การเข้ามาแทนที่ในลักษณะนี้รวดเร็วเกินกว่าผลิตภัณฑ์ในตลาดเดิม ๆ จะรับมือทัน เช่น Uber

4. Disruption from the edge คือ การที่ผลิตภัณฑ์หรือบริการมีการปรับปรุงที่ละเล็กละน้อยแต่ในทุกมิติ เช่น การผลิตและขายไฟฟ้าด้วยแผงโซลาร์เซลล์จากภาคครัวเรือน ที่มีการพัฒนาทั้งด้านเทคโนโลยีการผลิตแผงโซลาร์ เซลล์ เซอร์ แบตเตอรี่เก็บไฟ การบริหารจัดการ การส่งไฟและการขายไฟ ซึ่ง Seba ให้ความเห็นว่าแม้ผู้ผลิตไฟรายใหญ่จะหันมาทำพลังงานแสงอาทิตย์มากขึ้น แต่ก็ยังไม่สามารถแข่งขันกันรายย่อยจากภาคครัวเรือนที่ติดตั้งบนบ้านพักอาศัยหลายล้านราย ซึ่งต้นทุนต่ำกว่า และใช้พื้นที่น้อยกว่ามาก

แนวคิดการบริหารจัดการอาชีวศึกษาในยุคปัจจุบัน

ยุค Digital Disruption หรือ Disruptive Technology คำว่า Disrupt แปลตรงตัวคือ "การเปลี่ยนแปลง" ซึ่งมักถูกใช้ในบริบทของการ "ปฏิรูป" หรือทำอะไรก็ตามเพื่อให้เกิดการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ โดยมักจะถูกโยงเข้าสู่เรื่องของเทคโนโลยีอยู่เสมอ ลักษณะของ Disruption เป็นการ "แทนที่" สิ่งที่มีอยู่เดิมด้วยสิ่งใหม่ ก่อให้เกิดความต้องการใหม่ขึ้นมาและความต้องการใหม่นี้ได้แทนที่สิ่งเดิมที่มีอยู่โดย "ทันที" ซึ่งแตกต่างจากการ "ปรับเปลี่ยน" หรือ Transformation ที่จะเน้นการพัฒนาจากความต้องการเดิมหรือการต่อยอดจากสิ่งเดิมที่มีอยู่อย่างค่อยเป็นค่อยไป เทคโนโลยีและสิ่งที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา เช่น Mobile Learning และการเรียนรู้แบบ On Demand, Massive Open Online Courses (MOOC), ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence :AI) และ Deep learning, Internet of Things (IOT), Cloud technology, Mixed reality, Big Data, 3D printing และ Maker movement เป็นสิ่งที่น่าสนใจการศึกษาทุกคนจะต้องทำความเข้าใจและหัดนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ ดังนั้น ครู จะต้องปรับตัวใน

โลกที่เปลี่ยนแปลงและมีวิธีการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างจากอดีตที่เราเคยถูกสอนมาเมื่อตอนเป็นนักเรียน ครูที่จะถูก Disrupt มีลักษณะได้แก่ 1) สอนแบบเดิมซ้ำ ๆ ขาดความสร้างสรรค์ 2) ไม่เป็นนักเรียน อยู่กับที่ ไม่เรียนรู้สิ่งใหม่ 3) ไม่กล้าเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลง 4) ขาดทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น 5) เน้นเนื้อหาและการบรรยาย 6) ไม่มีสายตามองเห็น “การเรียนรู้” ของผู้เรียน (อิทธิระเชียร, 2564)

กรอบแนวคิดการวิจัย

การบริหารสถานศึกษาบูรณาการศาสตร์ยุคการเปลี่ยนฉับพลัน (Disruption) การนำรูปแบบการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลักในการศึกษาใช้วิธีการตามหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ กับประชากรกลุ่มเป้าหมาย ระดับผู้บริหารมหาวิทยาลัยพร้อมกับบุคลากรทางการศึกษา ระดับผู้บริหารระดับอาชีวศึกษาเป็นผู้บริหารองค์กรระดับสูง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการพัฒนาหลักการบริหารสถานศึกษาเชิงบูรณาการศาสตร์ขององค์กร เป้าหมายได้ผลลัพธ์ได้โมเดลการบริหารในยุคการเติบโตของโลกยุคการเติบโตของโลกอย่างฉับพลัน มีกรอบการวิจัย ดังนี้



แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย ออกแบบโดยคณะผู้วิจัย

จากแผนภาพ มีกรอบการวิจัยของการบริหารสถานศึกษาบูรณาการศาสตร์ยุคการเปลี่ยนฉับพลัน (Disruption) ดังนี้

- 1) การวางแผน (Planning) ศึกษาหลักการบริหารการศึกษาเชิงบูรณาการในยุคการเปลี่ยนแปลง (Disruption)
- 2) ปฏิบัติการ (Action) สร้างและทดลองโมเดลการบริหารสถานศึกษาบูรณาการศาสตร์ยุคการเปลี่ยนแปลง (Disruption)
- 3) การสังเกต (Observation) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลและการวิเคราะห์การพัฒนา
- 4) การสะท้อนผล (Reflection) ประชุมแลกเปลี่ยน สรุปปัญหาต่าง ๆ ในการบริหารการศึกษา ระหว่างเครือข่ายสถาบันการศึกษา
- 5) ผลลัพธ์ (Outcome) ที่ได้รับ คือ รูปแบบการบริหารสถานศึกษาบูรณาการศาสตร์ยุคการเปลี่ยนแปลง (Disruption)

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการนำรูปแบบการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีเป้าหมายหลัก คือ การสร้างโมเดลการบริหารในยุคการเติบโตของโลกยุคการเติบโตของโลกอย่างฉับพลัน โดยการมีส่วนร่วมกับผู้บริหารผ่านระบบออนไลน์ การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการตามหลักวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ กับประชากรกลุ่มเป้าหมาย ระดับผู้บริหารมหาวิทยาลัย จำนวน 3 แห่ง และบุคลากรทางการศึกษา ระดับผู้บริหารระดับอาชีวศึกษา จำนวน 5 แห่ง โดยการเลือกแบบเจาะจงจากวิธีการเลือกคุณสมบัติที่เป็นผู้บริหารองค์กรระดับสูง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการพัฒนาหลักการบริหารสถานศึกษาเชิงบูรณาการศาสตร์ขององค์กร ๆ ละ 1-3 คน รวมทั้งหมด 20 คน

คณะผู้วิจัยศึกษาเอกสาร แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา(Educational Institution Administration), บูรณาการศาสตร์ (Integration), ยุคการเติบโตของโลกอย่างฉับพลัน (Disruption) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ Disruptive Technology แนวคิดการบริหารจัดการองค์กร แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างเครือข่าย รวมถึงการจัดการศึกษากับการพัฒนางานการศึกษาไทย การศึกษาระดับมหาวิทยาลัย สถานศึกษาอาชีวศึกษา การบริหารจัดการการศึกษาสถานศึกษา แนวคิดทฤษฎีหลักการเกี่ยวกับการพัฒนาวิทยาศาสตร์ และกลยุทธ์การบริหารงานองค์กร และศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา จังหวัดชลบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร วิทยาลัยเทคนิคพญา จังหวัดชลบุรี วิทยาลัยการอาชีพพุนพิน จังหวัดนครปฐม และ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ระดับผู้บริหารมหาวิทยาลัย จำนวน 3 แห่ง และบุคลากรทางการศึกษา ระดับผู้บริหารระดับอาชีวศึกษา จำนวน 5 แห่ง ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา จังหวัดชลบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วิทยาลัยเทคนิคพญา จังหวัดชลบุรี วิทยาลัยการอาชีพพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี วิทยาลัยเทคนิคบางแสน จังหวัด

ชลบุรี วิทยาลัยเกษตรกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และวิทยาลัยการอาชีพพทุธมณฑล จังหวัดนครปฐม

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรทางการศึกษาผู้ให้ข้อมูลสำคัญการ คือ ผู้บริหารมหาวิทยาลัย จำนวน 3 แห่ง และบุคลากรทางการศึกษา ระดับผู้บริหารระดับอาชีวศึกษา จำนวน 5 แห่ง รวมทั้งสิ้น 8 แห่ง ประกอบด้วย รองอธิการบดี คณบดี รองคณบดี และผู้อำนวยการ วิทยาลัยการอาชีพพนสนิม จังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงโดยใช้วิธีการเลือกคุณสมบัติประชากรที่เป็นผู้บริหารองค์กรระดับสูง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการพัฒนาหลักการบริหารสถานศึกษาเชิงบูรณาการศาสตร์เท่านั้น ด้วยวิธีประสานความร่วมมือกับองค์กร ๆ ละ 1-3 คน รวมทั้งหมด 20 คน โดยมีเป้าหมาย คือ การพัฒนาหลักการบริหารสถานศึกษาเชิงบูรณาการศาสตร์ การสร้างและการพัฒนาโมเดลการบริหารในยุคการเติบโตของโลกอย่างฉับพลันแบบมีส่วนร่วมกับผู้บริหารผ่านระบบออนไลน์เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนคณะผู้วิจัยสร้างโมเดลการบริหารในยุคการเติบโตของโลกอย่างฉับพลัน

ผลการวิจัย

1. การบูรณาการศาสตร์เพื่อการบริหารสถานศึกษา มี 7 ด้าน โดยมีหลักการ ขั้นตอน ตลอดจนจนรวมถึงวิธีการ ดังนี้

1.1 การวางแผนโดยใช้วงจร PDCA วงจร PDCA หรือ Plan-Do-Check-Act เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการวางแผนและปรับปรุงการทำงานอย่างเป็นระบบ ช่วยให้บรรลุเป้าหมายและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

1.2 บริหารองค์กรทั้งในแนวดิ่งและแนวตั้ง การบริหารองค์กรมีสองมิติหลัก คือ แนวดิ่งและแนวนอน แต่ละมิติมีจุดเด่นและจุดด้อยที่แตกต่างกัน องค์กรที่ประสบความสำเร็จจะเลือกใช้โครงสร้างการบริหารที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมองค์กร สร้างกลยุทธ์ให้เป็นจุดเด่น

1.3 การจัดบุคลากรและกระจายอำนาจ การจัดบุคลากรและกระจายอำนาจเป็นองค์ประกอบสำคัญสำหรับต่อความสำเร็จขององค์กร สำหรับองค์กรที่มีโครงสร้างการจัดบุคลากรที่มีประสิทธิภาพและกระจายอำนาจอย่างเหมาะสมสามารถบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและงานสำเร็จได้อย่างรวดเร็ว

1.4 การวิจัยสังการ เปรียบเสมือนหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กร เปรียบเสมือนเข็มทิศนำทางสู่อนาคตที่ประสบความสำเร็จ ศาสตร์แห่งการตัดสินใจนี้ ผสมผสานทั้งหลักการทางวิทยาศาสตร์และศิลปะการใช้วิจารณ์ญาณผสานเข้าด้วยกันอย่างลงตัว

1.5 การประสานงานกับเครือข่าย เป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จ ไม่ว่าจะเป็นองค์กร ชุมชน หรือแม้แต่ในระดับบุคคล การทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพผ่านเครือข่ายช่วยให้งานบรรลุเป้าหมาย แบ่งปันทรัพยากร และเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

1.6 รายงานผลการดำเนินงาน เป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับความก้าวหน้าและผลลัพธ์ของโครงการ กิจกรรม ส่งไปยังผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง คุณภาพรายงานที่ดีควรมีความชัดเจน กระชับ ถูกต้อง และเกิดความน่าสนใจ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจข้อมูลและตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.7 จัดงบประมาณให้เพียงพอ เป็นหัวใจสำคัญสำหรับการขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมายและพันธกิจที่วางไว้ การมีงบประมาณที่เพียงพอ ช่วยให้องค์กรสามารถจัดหาทรัพยากรที่จำเป็น สนับสนุนการจัดการเรียนการสอน พัฒนาบุคลากร และส่งเสริมคุณภาพการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง และเกิดความยั่งยืน

2. โมเดลการบริหารสถานศึกษาบูรณาการศาสตร์ยุคการเติบโตของโลกอย่างฉับพลัน (Disruption) ประกอบด้วย

2.1 กระบวนการบริหารที่ยืดหยุ่น เน้นการกระจายอำนาจ เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้องค์กรสามารถรับมือกับความท้าทายต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางนี้มุ่งเน้นไปที่การมอบอำนาจให้กับพนักงาน สนับสนุนการทำงานแบบอิสระ สร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ เน้นการทำงานเป็นทีม ใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการทำงาน

2.2 กลยุทธ์การบริหารที่มุ่งเน้นผู้เรียน (Learner-Centered Administration Strategy) เป็นแนวทางการบริหารที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มุ่งเน้นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพ และบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง

2.3 กระบวนการบริหารที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลสารสนเทศเป็นหลักในการตัดสินใจ วางแผน และดำเนินงาน โดยอาศัยเครื่องมือและเทคโนโลยีต่างๆ ในการรวบรวม วิเคราะห์ และจัดการข้อมูล องค์ประกอบสำคัญของกระบวนการบริหารที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลสารสนเทศ กระบวนการนำทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ และตอบสนองความต้องการของบุคคลหรือองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลักการสำคัญ ของการจัดสรรทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ

2.4 การจัดสรรทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ กระบวนการนำทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ และตอบสนองความต้องการของบุคคลหรือองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลักการสำคัญ ของการจัดสรรทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ

2.5 การประเมินผลการบริหารที่เน้นผลลัพธ์ (Performance-Based Management Evaluation) คือ วิธีการประเมินผลการทำงานของผู้บริหาร โดยมุ่งเน้นไปที่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง มากกว่ากระบวนการหรือวิธีการทำงาน

3. การนำโมเดลการบริหารสถานศึกษาบูรณาการศาสตร์ยุค Disruption ไปปฏิบัติสถานศึกษาควรพิจารณาเงื่อนไขความสำเร็จ 3 ประการ ประกอบด้วย

3.1 การคำนึงถึงสภาพแวดล้อมของพื้นที่ สถานศึกษาควรออกแบบหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีภาคสังคมต่าง ๆ องค์กรควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีต่าง ๆ ในพื้นที่

3.2 ความต้องการของผู้เรียนในชุมชนยุคการเติบโตของโลกอย่างฉับพลัน (Disruption) นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ การศึกษาจึงต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ เงื่อนไขความสำเร็จ คือ เข้าใจความต้องการของผู้เรียนในชุมชน พัฒนาหลักสูตรที่ยืดหยุ่น บูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล สร้างเครือข่ายความร่วมมือ พัฒนาครูให้พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลง

3.3 การบริหารอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ การบริหารการศึกษาในยุคการเติบโตของโลกอย่างฉับพลัน (Disruption) มีดังนี้ ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การพัฒนาทรัพยากรบุคคล การสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การติดตามและประเมินผล เพื่อนำผลมาปรับปรุงพัฒนาให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด

อย่างไรก็ตาม ในการนำโมเดลการบริหารสถานศึกษาบูรณาการศาสตร์ยุคการเติบโตของโลกอย่างฉับพลัน (Disruption) ไปปฏิบัติ สถานศึกษาควรพิจารณาปัจจัยแวดล้อมและบริบทของสถานศึกษาเป็นสำคัญ ตัวอย่างเช่น สถานศึกษาขนาดเล็กอาจไม่ต้องการทรัพยากรที่มากเท่ากับสถานศึกษาขนาดใหญ่ หรือสถานศึกษาในชนบทอาจต้องให้ความสำคัญกับทักษะชีวิตมากกว่าทักษะทางวิชาการ อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาทุกแห่งควรมุ่งมั่นที่จะพัฒนารูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนยุคปัจจุบัน

อภิปรายผล

สถานศึกษาส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตามหลักการบริหารสถานศึกษาเชิงบูรณาการศาสตร์ 7 ด้าน อยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการวินิจฉัยสั่งการที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ วิชาญ โชติกลาง และ สาริศา เจนเขว้า (2561) พบว่า การบริหารสถานศึกษาตามนโยบายการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาตามนโยบายของรัฐบาล สถานศึกษาในสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนการศึกษาวิจัยของ ทวีศักดิ์ หงส์เจริญ (2564) พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียนอาชีวศึกษา จังหวัดนนทบุรี ตามแนวคิดการเป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง กฤษณะนศ จันดาอาจ และ วานิช ประเสริฐพร (2564) พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานอาชีวศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก เสรี ภัคดี (2564) พบว่า ระดับกระบวนการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดยะลา ในภาพรวมอยู่ระดับมาก เรวัตร แก้วทองมูล (2563) พบว่า สภาพการบริหารสถานศึกษาสู่มาตรฐานการอาชีวศึกษา วิทยาลัยเทคนิคเวียงป่าเป้า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ปัญจรัตน์ คำทองสุข (2560) พบว่า ระดับการดำเนินงานวิชาการ

ของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยอื่น ๆ ที่พบว่า การบริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ถึงแม้จะมีบางด้านที่อยู่ในระดับปานกลาง แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาเชิงบูรณาการศาสตร์ ดังนี้

1. การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ เน้นการพัฒนา 8 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำ 2) การบริหารเชิงกลยุทธ์ 3) โครงสร้างองค์กร 4) การมุ่งเน้นนักเรียน 5) ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง 6) การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล 7) การบริหารงานวิชาการ 8) การบริหารงานทั่วไป และเทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดการความรู้ (ธนภัทร มั่นคง และคณะ, 2562)

2. การบริหารจัดการด้านการบริการวิชาชีพ เน้นการพัฒนา 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) จุดมุ่งหมาย 2) เนื้อหา 3) วิธีการ 4) นวัตกรรม และ 5) ระบบการบริหารงาน (ยุพิน ทองสงโสม, 2559)

3. กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา เน้น 3 กลยุทธ์หลัก ได้แก่ 1) การวางแผนเชิงรุก 2) นำแผนสู่การปฏิบัติด้วยไตรภาคี และ 3) ปรับกระบวนการทัศน์ในการประเมินผล (ลือชัย แก้วสุข และคณะ, 2561)

4. การนำระบบบริหารจัดการสารสนเทศเข้ามาใช้ เน้นการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ (กนกวรรณ ส่งสมบูรณ์, 2563)

โมเดลการบริหารสถานศึกษาบูรณาการศาสตร์ยุคการเติบโตของโลกอย่างฉับพลัน (Disruption) มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นสำหรับยุค Disruption โดยใช้กลยุทธ์ที่เน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการพัฒนาทักษะของบุคลากร กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน การวัดผลและประเมินผลแบบองค์รวม การจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการพัฒนาบุคลากร (อารีย์ น้ำใจดี และพิชญภา ยืนยาว, 2562) มีการวัดผลและประเมินผลแบบองค์รวม การประเมินผลตามผลลัพธ์ การติดตามผลและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ปัจจัยสำคัญที่ทำให้โมเดลนี้ประสบความสำเร็จ คือ ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ ทักษะ และความสามารถในการนำการเปลี่ยนแปลง (ชัชชญา พิระธรณิศร์, 2563) บุคลากรที่มีความรู้ ทักษะ และความพร้อมในการปรับตัว การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ปัจจัยสำคัญ คือผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนโมเดลให้ประสบความสำเร็จ (สุจิตรา โอสถอภิรักษ์ และคณะ, 2565) ผู้บริหารต้องมีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่เหมาะสมกับยุค Disruption เช่น มีวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำ ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (สุพัตรา วงษ์สุวรรณ และ สุทธิพงศ์ บุญผดุง, 2565)

ปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาในยุคการเติบโตของโลกอย่างฉับพลัน (Disruption) นอกเหนือจากองค์ประกอบหลักของโมเดล 5 ประการ ได้แก่ 1) เป้าหมาย 2) กลยุทธ์ 3) กระบวนการ 4) ทรัพยากร และ 5) การประเมินผล เช่นเดียวกับในงานศึกษาของ ศิริณนาถ ทับทิมใส (2564) พบว่า มี 14 สมรรถนะที่จำเป็นสำหรับการบริหารงานในยุคการเติบโตของโลกอย่างฉับพลัน

(Disruption) ครอบคลุมถึง การใช้ความรู้ การบริหารงานที่ทันต่อสถานการณ์ การใช้เทคโนโลยี การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ฯลฯ ภัทรา จรรย์ธรรม (2564) เสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาเอกชนในยุคดิจิทัล 7 ประการ ดังนี้ 1) วางแผนโดยวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและความต้องการของผู้เกี่ยวข้อง 2) พัฒนาหลักสูตรที่เน้นความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม และทักษะที่จำเป็นในยุคดิจิทัล 3) จัดการเรียนการสอนที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน 4) คัดเลือกบุคลากรที่มีองค์ความรู้ ทักษะ และทัศนคติดี 5) พัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของบุคลากร 6) วางแผนงบประมาณที่ครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงและสร้างเครือข่าย และ 7) สนับสนุนและใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารจัดการศึกษา ศิริเกษม ศิริลักษณ์ (2564) เสนอรูปแบบการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ 2) หลักการ 3) ขอบข่ายภาระงาน 4) กระบวนการ 5) แนวทางการประเมิน ดังนั้น การพัฒนาปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สมรรถนะของผู้บริหาร หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน บุคลากร เทคโนโลยี ฯลฯ ล้วนมีความสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จในยุคการเติบโตของโลกอย่างฉับพลัน (Disruption)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการพัฒนาโมเดลการบริหารสถานศึกษาบูรณาการศาสตร์ยุคการเติบโตของโลกอย่างฉับพลัน (Disruption) สรุปเป็นองค์ความรู้ได้ 3 ประการสำคัญ ดังนี้

1. การบูรณาการศาสตร์เพื่อการบริหารสถานศึกษา มี 7 ด้าน มีหลักการ ขั้นตอน และวิธีการ ดังนี้ 1) วางแผนโดยใช้วงจร PDCA 2) บริหารองค์กรทั้งในแนวดิ่งและแนวนอน 3) การจัดบุคลากรและกระจายอำนาจ 4) การวินิจฉัยสั่งการ 5) การประสานงานกับเครือข่าย 6) รายงานผลการดำเนินงาน และ 7) จัดงบประมาณให้เพียงพอ

2. องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาในยุคการเติบโตของโลกอย่างฉับพลัน (Disruption) ประกอบด้วย 1) กระบวนการบริหารที่ยืดหยุ่น เน้นการกระจายอำนาจ 2) กลยุทธ์การบริหารที่มุ่งเน้นผู้เรียน 3) กระบวนการบริหารที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลสารสนเทศ 4) การจัดสรรทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ และ 5) การประเมินผลการบริหารที่เน้นผลลัพธ์

3. เงื่อนไขความสำเร็จ ประกอบด้วย 1) การคำนึงถึงสภาพแวดล้อมของพื้นที่ 2) ความต้องการของผู้เรียนในชุมชน และ 3) การบริหารอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ สรุปเป็นผังได้ดังนี้



แผนภาพที่ 2 โมเดลการบริหารสถานศึกษาบูรณาการศาสตร์ยุคการเปลี่ยนแปลงผัน (Disruption)

ออกแบบโดย: วรวิทย์ นิเทศศิลป์ และคณะผู้วิจัย

สรุป

การพัฒนาหลักการบริหารสถานศึกษาเชิงบูรณาการศาสตร์ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่า สถานศึกษาควรมีการวางแผนที่ชัดเจน มีการจัดการองค์การที่มีประสิทธิภาพ มีการจัดคนเข้าทำงานที่มีคุณภาพ มีวินัยสั่งการที่มีความชัดเจน มีการประสานงานที่ดี การรายงานที่มีประสิทธิภาพ และการจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสม เพื่อให้สถานศึกษาบรรลุเป้าหมายและตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จากการพัฒนาโมเดลการบริหารสถานศึกษาบูรณาการศาสตร์ยุคการเติบโตของโลกอย่างฉับพลัน (Disruption) แบบมีส่วนร่วมกับผู้บริหารผ่านระบบออนไลน์ พบว่า โมเดลการบริหารสถานศึกษาบูรณาการศาสตร์ยุคการเติบโตของโลกอย่างฉับพลัน (Disruption) ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 5 ด้าน ได้แก่ เป้าหมาย กลยุทธ์ กระบวนการ ทรัพยากร และการประเมินผลในการนำโมเดลการบริหารสถานศึกษาบูรณาการศาสตร์ยุคการเติบโตของโลกอย่างฉับพลัน (Disruption) ไปปฏิบัติ สถานศึกษาควรพิจารณาปัจจัยแวดล้อมและบริบทของสถานศึกษาเป็นสำคัญ สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักการบริหารสถานศึกษาเชิงบูรณาการศาสตร์และการพัฒนาโมเดลการบริหารสถานศึกษาบูรณาการศาสตร์ยุคการเติบโตของโลกอย่างฉับพลัน (Disruption) มุ่งเน้นให้สถานศึกษามีการบริหารที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนยุคปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) เล็งเห็นความสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษาบูรณาการศาสตร์ยุคการเปลี่ยนฉับพลันโดยกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นทางด้านการศึกษาที่มุ่งเน้นเพื่อพัฒนาหลักการบริหารสถานศึกษาเชิงบูรณาการศาสตร์ อย่างยั่งยืนสืบไป

2. กระทรวงศึกษาธิการนำโมเดลการบริหารสถานศึกษาบูรณาการศาสตร์ยุคการเปลี่ยนฉับพลัน (Disruption) ไปพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาในระดับผู้นำองค์กรให้มีประสิทธิภาพ อาทิ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ หัวหน้าฝ่าย และผู้เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรจัดให้มีการพัฒนาหลักสูตรและฝึกอบรมบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะที่จำเป็นในการบริหารสถานศึกษาบูรณาการศาสตร์ยุคการเติบโตของโลกอย่างฉับพลัน (Disruption) โดยควรเน้นการพัฒนาทักษะด้านการสื่อสาร การคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา

2. ควรสนับสนุนสถานศึกษาในการปรับปรุงกระบวนการบริหารสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ เช่น การวางแผน การจัดการองค์กร การวินิจฉัยสั่งการ การประสานงาน การรายงาน และการจัดสรรงบประมาณ

3. ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและหน่วยงานภายนอก เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ สงสมบุญ. (2563). นวัตกรรมการบริหารสถานศึกษาภาครัฐในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. ใน *เอกสารสืบเนื่องงานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 12 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม* (9 – 10 กรกฎาคม), 2812-2819.
- กฤษณศ จันดาอาจ และ วาณิช ประเสริฐพร. (2564). แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานอาชีวศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น. *Journal of Roi Kaensarn Academy*, 6(6), 233-246.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2559). *อนาคตใหม่ของการศึกษาไทยในยุค Thailand 4.0*. กรุงเทพฯ: หอสมุดและคลังความรู้มหาวิทยาลัยมหิดล, คณะทันตแพทย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- คณะกรรมการการจัดการความรู้ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ. (2561). *องค์ความรู้ด้านการเรียนการสอน Education Disruptive อนาคตการศึกษาไทยปรับตัวอย่างไรให้ทัน*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยพายัพ.
- ชัชชญา พิระธรนิศร์. (2563). ความท้าทายการจัดการศึกษาในยุค Disruptive Change ของผู้บริหารสถานศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์สาร*, 4(2), 126-139.
- ทวีศักดิ์ หงษ์เจริญ. (2564). *แนวทางพัฒนาการบริหารโรงเรียนอาชีวศึกษาจังหวัดนนทบุรี ตามแนวคิดการเป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม*. กรุงเทพฯ: โรงเรียนกองทัพบกอุปถัมภ์ ช่างกล ชส.ทบ., สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ.
- ธนภัทร มั่นคง, สมเกียรติ ตุ่นแก้ว, พูนชัย ยาวีราช, และ สุวดี อุปปินใจ (2562). การบริหารอาชีวศึกษาเอกชนตามแนวคิดคุณภาพมาตรฐานสากล.. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ*, 7(27), 19-30.
- ธิดิ ธีระเชียร. (2564, 9 สิงหาคม). *Digital Disruption กับครูไทยในศตวรรษที่ 21*. สืบค้นเมื่อ 4 พฤศจิกายน 2566, จาก <https://www.starfishlabz.com>
- ปัญจรัตน์ คำทองสุข. (2560). *แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดมหาสารคาม(วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

- ยุพิน ทองสงโสม. (2559). รูปแบบการบริหารจัดการด้านการบริการวิชาชีพสำหรับสถานศึกษา
อาชีวศึกษาเอกชน. *วารสารวิจัยทางการศึกษา*, 10(1), 114-129.
- เรวัตร แก้วทองมูล. (2563). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่มาตรฐานการอาชีวศึกษาวิทยาลัยเทคนิค
เวียงป่าเป้า. เชียงราย: วิทยาลัยเทคนิคเวียงป่าเป้า สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
- ลือชัย แก้วสุข และคณะ. (2561). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาเพื่อ
ตอบสนองความต้องการกำลังคนของสถานประกอบการ. *วารสารการบริหารและนวัตกรรม
การศึกษา*, 1(1), 47-61.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-
สฤษดิ์วงศ์.
- วิชาญ โชติกลาง และ สาริตา เจนเข้ว่า. (2561). การบริหารสถานศึกษาตามนโยบายการจัดการศึกษา
อาชีวศึกษาไทยแลนด์ 4.0 ของสถานศึกษาในสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครราชสีมา. ใน
เอกสารสืบเนื่องการประชุมวิชาการระดับชาติ ด้านนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้และสิ่งประดิษฐ์
ครั้งที่ 2 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี (18 กรกฎาคม), 169-182.
- ศิริเกษม ศิริลักษณ์. (2564). รูปแบบการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล(วิทยานิพนธ์การศึกษา
ดุสิตบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ศิรินภา ทับทิมใส. (2564). การพัฒนาแบบประเมินสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษาที่
พลิกผัน. ใน *เอกสารสืบเนื่องการประชุมครั้งที่ 8 วิทยาลัยนครราชสีมา* (27 มีนาคม), 28-39.
- สมหมาย จันทรเรือง. (2564, 9 สิงหาคม). *ครูในยุค Disruption*. สืบค้นเมื่อ 14 กันยายน 2566, จาก
https://www.matichon.co.th/columnists/news_1878563
- เสรี ภัคดี. (2564). *กระบวนการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา
สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดยะลา(วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- สุจิตรา โอสดอภีรักษ์, สาริตา เจนเข้ว่า, เสน่ห์ ภูิกวงค์ และ จันทรทิพย์ ทวีสินธุสุทธิ. (2565). การ
บริหารการจัดการเรียนรู้ในยุค Digital Disruption. *วารสารวิชาการ สถาบันวิทยาการจัดการ
แห่งแปซิฟิก สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 8(1), 74-84.
- สุทธิศักดิ์ นันทวิทย์ และ สจิวรรณ ทรรพสุ. (2558). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในศตวรรษที่ 21 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2. *วารสารบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 6(1), 215-220.
- สุพัตรา วงษ์สุวรรณ และ สุทธิพงศ์ บุญผดุง. (2565). แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะความเป็น
มืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. ใน *เอกสารสืบเนื่องการประชุมผลงานวิจัย
ระดับชาติ ครั้งที่ 4 “GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2022 iHappiness: ความสุข
และคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนในยุคสังคมดิจิทัล* (31 สิงหาคม), 1301-1307.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2579). กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา.

อารีย์ น้ำใจดี และ พิษณุภา ยืนยาว. (2562). ผู้นำกับการบริหารการศึกษายุคดิจิทัล. ใน เอกสาร สืบเนื่องการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 11 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม (11-12 กรกฎาคม), 1643-1650.

อุทัย ดุลยเกษม. (2537). คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อพัฒนางานพัฒนา. ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Seba, T. (2016). *Seba Technology Disruption Framework*. Retrieved August 1, 2023, from <https://tonyseba.com/wp-content/uploads/2014/05/STDF-booklet-binding-ok.pdf>